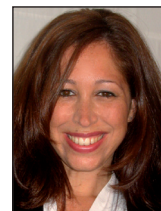

הנצחון האמיתי

מערכת המשפט תורמת להתפתחות דור שלם של ילדים "נפגעי הליכי גירושין". האם החברה הישראלית באמת זקוקה לעוד התלהמות, חרדתיות קיומית ואלימות, או שמא אפשר גם אחרת? הצצה אל "מאחורי הקלעים" של דיני המשפחה.

מאת: עו"ד מיכל שקד

בוקר של שבת בחוף הים האהוב עלינו. אריאל מתרוצצת עם דלי אדום בין אדוות הגלים הקפואים והחול החמים. שוב ושוב היא ממלאת את הדלי במים ושופכת אותו בריכוז אל בור קטן שחפרנו שתינו יחד. "נבנה ג'קוזי לבובה", הודיעה לי בנחרצות רבע שעה קודם. בסיבוב השני היא נשארת לעמוד מעל הבור. "המים נעלמים כשאני מסתובבת", היא אומרת בחצי פליאה, ומוסיפה: "הם מחלחלים לתוך החול!! אני מתלבטת, אמא... איך אפשר להשאיר את המים בג'קוזי?". עודי מתמוגגת מהמתיקות שבה היא הוגה ומבטאת בגיל חמש וחצי את המילים "ג'קוזי" (לא, אין לנו אחד בבית, וכמו עוד הרבה דברים – אין לי מושג איפה היא למדה את זה) ו"מתלבטת" (את זה דווקא ברור לי מהיכן היא למדה ...), היא לוקחת בידיה הקטנות שקית, מרפדת את הקרקעית היטב, מניחה את הבובה מעליה, ומדלגת בשמחה אל הים עם הדלי. הפתרון נמצא. יחי הספא!

אני מחייכת בגאווה השמורה רק להורים שבינינו, המתעוררת בכל פעם שהילדים מזכירים לנו כמה מהר הם סופגים את הסביבה לתוכם, מאלתרים ומסתגלים. החוף ריק מאדם, ואני מתרווחת חזרה על מגבת מהווה שסחבתי מהבית. חוזרת אל ההתלבטויות הפרטיות שלי, אל המים שנעלמים לי כשאני מסתובבת, ואיך נראה גם לי שאולי מצאתי את הפתרון "מחזיק המים".

המלחמה על הבית

נחזור בערך שנתיים אחורה. ליום שבו הרגשתי שמאסתי בעיסוק בדיני משפחה, ושקלתי במלוא הרצינות את רעיון ההסבה המקצועית. חשתי שאיני יכולה לקום לכל זה ולו עוד בוקר אחד. שאיני מסוגלת לראות עוד ילד אחד שנקרע בין אבא לאמא, משונע מהעובדת הסוציאלית לפסיכולוג המומחה; לא עוד זוג אנשים נורמטיביים שיוצא מדעתו בהמתנה למערכת המשפט האיטית והמסורבלת שתחרוץ גורלות. לא יכולה לשאת עוד עורך דין אחד שלוקח תיק בתחום שהוא בבחינת דיני נפשות בעיני, וסוחב אותו אלי התלהמות בלי הבנה אלמנטרית של הנזק המצטבר לצדדים. חדלתי להתענג על נצחונות בבית המשפט, שכן חלחלה בי התודעה שכל "נצחון" כזה רק מנציח את התהום הפעורה ממילא בין בני המשפחה. אם יש מי שזוכה בגדול – יש מי שמפסיד מאד, וכל עוד עסקינן בתא משפחתי שאמור לתפקד גם אחרי המערכה הזו – יוצא שלמעשה כולם מפסידים.

זה לא שפתאום צימחתי מצפון מפותח (אני רוצה לחשוב שתמיד היה לי...) אלא שמלכתחילה הגעתי לתחום הזה מזווית לגמרי אחרת. האמנתי שאני מצטרפת למאבק באלומות במשפחה, למשל, או שאצליח להציל קטינים מפני הורות לקויה, ובעיקר חיפשתי את עשיית הצדק המוחלט, ואלוהים (ועוד כמה שופטים ועורכי דין...) הוא עדי שנלחמתי בחירוף נפש בעבור כל אלה. אלא שאט אט התחוויר לי, לחרדתי, כי כל שמערכת המשפט יודעת לעשות כיום עבור מתדיינים בענייני משפחה, עם כל הרצון הטוב של העומדים בראשה, הוא לספק מענה חלקי ביותר לצרכים האמיתיים של הבאים בשעריה. ובכלל – נוכחתי ללמוד שכמעט ואי אפשר לדבר על צדק אבסולוטי במונחים של מערכות יחסים בתוך המשפחה, בדיוק כפי שבשום אופן לא ניתן לומר שמתן פסק דין מביא לסיומו של סכסוך משפחתי, כאשר ברוב המקרים הוא רק מלבה או מקבע אותו לעוד שנים ארוכות.

גירושין נוסח אמריקה

אז כמו שדברים לעיתים קורים, בדיוק ביום שבו קיטרתי ללא הרף, הזמינה אותי חברה למפגש במשרד המשפטים שמטרתו היתה הצגת שיטת גירושין חדשה, ה-collaborative divorce. חצי שעה לתוך הרצאתו של יובל ברגר, מטפל מומחה בענייני משפחה מקנדה, וידעתי שמצאתי את המזור לתחושותיי הקשות ואת המענה המיטבי עבור לקוחותיי. מאז, אימצה לשכת עורכי הדין בישראל את השיטה, ואירחה להשתלמות בת שלושה ימים את יובל ברגר ואת עוה"ד פאולין טסלר מסן פרנסיסקו, ממובילות השיטה בעולם. אמונתי בתהליך שמציעה השיטה הזו כה גדולה, עד שנסעתי, יחידה מישראל, למיניאפוליס הרחוקה, לכנס העשור של מה שהפך בינתיים להיות collaborative law, ואף הוטמע כענף חדש בחקיקה האמריקאית. בינינו, הכי התרגשתי מלחון את ידו של עוה"ד הוותיק סטו ווב, ממציא השיטה, ומלומר לו תודה, ושהוא האיש שכנראה ישנה את חיי המקצועיים לטובה (כן, אני יודעת...קצת הוליוודי וקיטשי מצדי, ובכל זאת יש גם תמונה...).

על קצה המזלג – שיטת ה collaborative divorce מאפשרת לבני הזוג לקיים הליך של משא ומתן בליווי עורך דין לכל צד, ובצירוף divorce coach – יועץ גירושין, שהוא מטפל משפחתי מוסמך. הענין אינו מגיע לערכאות, אלא מסתיים בחתימת הסכם אליו מגיעים הצדדים בסיועם של עורכי הדין והיועצים, העובדים כצוות לפתרון הבעיות המשפטיות והבין-אישיות של הצדדים. צרכי הילדים מקבלים מענה מלא על ידי מומחה מיוחד, והצדדים זוכים לליווי של מומחה כלכלי, ככל שיש צורך בכך. הכל נעשה באווירה של שיתוף פעולה.

בבסיס השיטה – האמונה כי מערכות יחסים בין בני זוג בהליכי גירושין, במיוחד הורים לילדים, אינן מסתיימות. הן משתנות. אם נחשוב לרגע, הרי גם בתיקים בהם אנו משכילים לנהל משא ומתן מוצלח עם הצד השני, איננו נותנים מענה למערכת היחסים המשתנה. לאחר לחיצת הידיים בין עורכי הדין וחתומת ההסכם, ממש כמו על חוף הים, "נעלמים המים

ביכולתנו ללמד את דור העתיד על ניהול סכסוך לקראת השגת שלום, להבדיל מניהול נכון של מלחמה

**כל שמערכת
המשפט יודעת
לעשות כיום
עבור מתדיינים
בענייני משפחה,
עם כל הרצון
הטוב של
העומדים
בראשה, הוא
לספק מענה
חלקי ביותר
לצרכים
האמיתיים של
הבאים בשעריה**

האם זה הילד שעיימו רצוי שבתנו תנהל מערכות יחסים אינטימית בעתיד? האם זה החייל שאנו רוצים שישמור על ארצנו? האם זה המדינאי שאנו רוצים כמייצגנו? האם החברה הישראלית באמת זקוקה לעוד התלהמות, חרדתיות קיומית ואלומות, או שמא רווינו מכל אלה?

אינני מתיימרת להעמיק בצד הפילוסופי-פסיכולוגי של הענין, אך כעורכת דין לענייני משפחה אני מבינה משהו בכאבם של ילדים, בו אני פוגשת לצערי על בסיס יומי. את הכאב הזה בידינו למנוע, ולמעלה מכך – ביכולתנו ללמד את הילדים הללו, דור העתיד, דבר מה על פתרון נכון של סכסוכים, על הדברות, על ניהול סכסוך לקראת השגת שלום, להבדיל מניהול נכון של מלחמה.

ארגז הכלים החדש

חבריי הסקפטיים למקצוע אומרים לי שהשיטה הזו לא תעבוד בישראל. הם מסבירים לי, בחיך ציני, שאנשים כאן אינם סובלניים, שאין להם אומן זה בזה, שישיראלים מבינים רק מאבקים וכוח. לעומתם, אני מאמינה שרוב האנשים הם נורמטיביים ושפויים, ויעדיפו שקט ושלוש בכל עת על מלחמה, ולכן בכוונתי לאמץ ככל יכולתי את השיטה כאלטרנטיבה מועדפת לפתרון סכסוכים, במקרים בהם היא מתאימה.

אני מסכימה כי ניהול משא ומתן בשיטה זו אינו הולם כל מקרה, כי עדיין מרחפת מעל שאלת מירון הסמכויות, וכי יש מקרים שימצאו את פתרונם רק בבית המשפט, אך עדיין אני סבורה כי ראוי ש"ארגז הכלים" שלנו, עורכי הדין, יכיל בראש ובראשונה את היכולת והרצון להגיע להסדרים, וזאת בנוסף כמובן לאופציית הטיועון והשכנוע בבית המשפט. לשיטתי, נצחון בענייני משפחה אינו מושג דוקא במאבק עיקש על עמדה או רעיון מסוימים בערכאות. נצחון אמיתי מושג בניהול משא ומתן איכותי ובהשגת הסדר מצוין עבור הלקוח, בזמן סביר, תוך שמירה על מערכת יחסים מתפקדת בין הצדדים.

ובעודכם מתלבטים בין השיטות ושוקלים את הרווח וההפסד עבור לקוחותיכם ועבורכם באופן אישי, רק זכרו: המפסידים והמרוויחים הגדולים הם תמיד הילדים!

בכנס במינאפוליס עם עו"ד סטו ווב

אל תוך החול", וכל העבודה הקשה שהשקענו ביצירת אוירה מתאימה לצורך הגעה להסכם – יורדת לטמיון.

הסיבה היא פשוטה – כל אותם קשיים ובעיות בין בני הזוג הללו, עליהם הצלחנו אולי להתעלות במהלך המשא ומתן, אך לא ממש טיפלנו בהם, עדיין חיים ונושמים ביניהם. הסכם או לא הסכם, הם יצופו ויכו שנית. לעיתים נהיה עדים לכך – כאשר צד אחד ישוב ויבקש "לפתוח את ההסכם", "לבטל אותו" וכו', לעיתים קרובות יופרו ההסכמים הללו, לא ישולמו מזונות, יפתחו תיקי הוצ"פ, תוגשנה תביעות עקב "שינוי נסיבות" ועוד. ולעיתים לא נשמע מהם עוד לעולם, אך הם ימשיכו להתמודד, בשקט יחסי, עם אותם הדברים שהביאו אותם לפרידה מלכתחילה. שהרי גם המשא ומתן המוצלח והרגיש ביותר אינו באמת מסוגל לטפל כראוי בפסיכולוגיה של הצדדים, בכאבים ובעיונות, במשקעים הקשים שנותרו ביניהם, וחשוב מכל – בהשלכות של כל אלה על הילדים. לשם כך יש צורך במטפלים משפחתיים המעורבים בתהליך ההגעה להסכם. משאלה אינם בנמצא, זוג נוסף יצטרף ל"מועדון הלבבות השבורים", ועוד 2.5 ילדים (בממוצע) יצטרפו ל"דור נפגעי הליכי הגירושין".

בעיניו של ילד

בואו נעצור לרגע ונחשוב על הילדים. קחו לדוגמה ילד בן חמש – חסר אונים, תלוי בהוריו באופן מוחלט. החיים זורמים על מי מנוחות עד שיום אחד עולמו חרב עליו. אמא ואבא בסך הכל החליטו להיפרד והגישו כמה תביעות, אבל עבורו זוהי סופה של ילדות רגילה ותחילתה של מלחמת הישרדות בלב קונפליקטים בלתי נגמרים, חוות דעת, צוים, תביעות, עורכי דין ושופטים. כשהילד יגיע לגיל 9 בערך, יינתן פסק דין. אך גורלו של הילד נחרץ כבר בשנה הראשונה לניהול ההליכים. על בשרו הוא למד שבמקום בו זוגיות מסתיימת, מתחילה מלחמה עכורה. וחמור מכך – שהפתרון למשברים ולמחלוקות, גם עם הקרובים אלינו ביותר – יושג רק במיליטנטיות חסרת פשרות.